

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

• FOR RELIGION OG KULTUR •

74. ÅRGANG

16. JUNI 1962

A V I N N H O L D E T :
SAMTALEN OM TROEN - KLOSTERET PÅ ENERHAUGEN
- DET FOLKELIGE - TIL EN ATEIST - BLIKK PÅ TIDEN -
LITTERATUR - UTLANDET

NR
12

NESTE NUMMER UTKOMMER 30. JUNI 1962

**NORGES KATOLSKE
KVINNEFORBUNDS
UTDANNELSESFOND**

Anskning om å komme i betraktning ved utdeling av fondets renter bes sendt innen 15. juli d.å. til

Dagny How,
Fougstadgt. 22,
Oslo.

Kirkekonsert

ved det østerrikske kor «Jung-Wien» i St. Olavs kirke, Oslo, lørdag 16. juni kl. 20.

Søndag 17. juni kl. 8.45 synger koret Schubert's «Deutsche Messe» til gudstjenesten i St. Olav.

FRANCISKUSHJELPEN, OSLO,
Urtegt. 29 11, tlf. 68 08 68.
Kontortid 12—13 hver dag unntatt lørdag.

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke	} Oslo
Bispegården	
St. Josephs Institutt	
Vor Frue Hosp. Nerveavd.	
St. Dominikus kirke	} Arendal
Lunden Kloster	
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem	} Bergen
Sta. Katarinahjemmet	
St. Franciskus Kirke	
St. Franciskus Hosp.	
St. Pauls Kirke	} Tromsø
Vår Frue Kirke	
Marias Minde	} Trondheim
St. Franciskusøstrenes Moderhus	
Øyenklinikken	} Tønsberg
St. Josephs Hosp., Drammen	
St. Torfinns Klinik, Hamar	} Hønefoss
St. Elisabeth Inst.	
St. Mikæls Kirke	} Lillestrøm
St. Mikæls Prestegård	
St. Theresia kirke	} Trondheim
St. Franciskus Hosp.	
St. Magnus Kirke	} Tønsberg
St. Magnus presteg.	
St. Elisabeth Hosp.	} Tønsberg
Vår Frue Kirke	
Bispegården	} Trondheim
St. Olavs Kirke, Bispegården	
St. Olavs kirke	} Tønsberg
St. Olavs Prestegård	

Ved bestilling av olje:
Oslo 68 34 60 - Service 41 79 80

Husk dette før ferien!

Mange abonnenter skylder kontingent for i år. Innenl. kr. 20.—, utl. kr. 24.—.

Den bes vennligst innbetalt snarest til postgiro 153 21, bankgiro 3965/163 eller i ST. OLAV BOKHANDEL, Akersv. 5, Oslo.

Åpent til kl. 16, lørdager til kl. 14.

Noe å lese i sommer?

Martin A. Hansen: Løgnere kr. 4.75
Bilder ur Kyrkans historia... » 8.50
Morris West:

Daughter of Silence » 19.50
Peter Schindler: Dager i Rom » 30.00
Peter Schindler:

Dager i Mellom-Italia » 30.00
ST. OLAV BOKHANDEL
Akersv. 5, Oslo - Tlf. 42 31 70

OSLO KATOLSKE MENIGHETSPLEIE
Kontortid hver onsdag kl. 11—13.
Akersv. 5, Oslo.

LEGMANNSRÅDET
OSLO KATOLSKE BISPEDØMME
Kontortid hver onsdag kl. 18—20 i Akersv. 5, 1. etg. Tlf. 41 04 41.

St. Hallvard Kameratklubb
har møte hver torsdag kl. 19.30, i Urtegt. 29, Oslo. Tlf. 68 08 68.

Over til Kombinert!
Forsikringen som gir den beste beskyttelse når skader inntreffer.

Gulli & Rokk

ASSURANSE

Stortingstgt. 22 - Sentralbord 33 44 00
OSLO

LITURGISK KALENDER

SØNDAG 17. JUNI: TREENIGHETSSØNDAG. Ep. Rom. 11, 33—36. Ev. Matt. 28, 18—20. Mandag: Efrem, bekj. og kirkelærer. Tirsdag: Juliana av Falconieri, jomfru. Onsdag Ferialdag. Torsdag: Kristi Legemsfest. Fredag: Paulinus, bisk. og bekj. Lørdag: Vigilie for Johannes Døperen.

SØNDAG 24. JUNI (2. søndag etter Pinse): ST. HANS. Ep. Is. 49, 1—7. Ev. Luk. 1, 57—68. Mandag: Wilhelm, abbed. Tirsdag: Johannes og Paulus, martyrer. Onsdag og torsdag: Ferialdager. Fredag: Jesu Hjerle. Lørdag: Peter og Paul, apostler.

SØNDAG 1. JULI (3. søndag etter Pinse): JESU DYRE BLOD. Ep. Hebr. 9, 11—15. Ev. Joh. 19, 30—35.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER

OSLO KATOLSKE BISPEDØMME:	Stille	Høy-
	messe	messe
OSLO: St. Olavs kirke, Akersveien 5. Biskopen og prestegården 42 52 87. Sogneprestkontoret 41 41 61	7.00 9.00 9.45 m.eng. pr.	11.00
St. Hallvards kirke, Fransiskanerne, Urtegt. 29, tlf. 68 08 68	8.30 19.00	11.00
St. Dominikus kirke, Dominikanerne, Neubergrgt. 15, tlf. 55 07 71	8.15-9- 11.30	10.00
Vår Frue Villas kapell, Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21	—	8.30
Grefsen kapell, Gladsvai 23, tlf. 212355	—	9.30
Lunden kapell, Trondheimsv. 309, tlf. 21 25 87	—	9.00
ARENDAL: St. Franciskus kirke, Tyholmen, tlf. 2209	8.00	10.45
BERGEN: St. Pauls kirke, Christiesgt. 16, tlf. 15410	8.00 9.00	10.30
Vår Frue kirke, Helleveien	—	9.30
DRAMMEN: St. Laurentius kirke, Cappellensgt. 1, tlf. 83 20 19	8.30	10.30
FREDRIKSTAD: St. Birgitta kirke, Kongensgt. 9, tlf. 1438	8.30	10.45
HALDEN: St. Peters kirke, Kristian V.s pl. 1, tlf. 1168	8.00	10.45
HAMAR: St. Torfinns kirke, Torvgaten 113, tlf. 23 75 1	8.30	11.00
HAUGESUND: St. Josefs kirke, Haraldsgt. 21, tlf. 3195	8.30	11.00
HØNEFOSS: St. Theresia kirke, Vesterngt. 5, tlf. 266	8.00	10.30
KRISTIANSAND S.: St. Ausgars kirke, Kirkegaten 3, tlf. 24 225	8.00	10.30
LILLEHAMMER: Mariakapellet, Weidemannsgt. 3, tlf. 52 55 0	—	10.00
LILLESTRØM: St. Magnus kirke, Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85	8.30	11.15
MOSS: St. Mikæls kapell, Ryggeveien 24	—	11.00
PORSGRUNN: Vår Frue kirke, Sverresgt. 26, tlf. 50 793	7.45	10.45
STABEKK: Maria Kirke, Nyveien 17, tlf. 53 77 35	8.30	10.30
STAVANGER: St. Svithun kirke, Dronningensgt. 8, tlf. 25 534	8.00	10.30
SYLLING: St. Hallvards kapell, tlf. 84 90 28 (Drammen)	—	—
TØNSBERG: St. Olavs kirke, Sandefjordgt. 1, tlf. 11 949		10.45
St. Olavs kapell	8.00	
TRONDHEIM APOSTOLISKE VIKARIAT:		
TRONDHEIM: St. Olavs kirke, Prinsensgt. 2a2. Biskopen og prestegården tlf. 21 214	8.30 19.00	11.00
St. Elisabeth Hospitals kapell, Ila, tlf. 20 221	6.15	—
KRISTIANSUND N.: St. Eysteins kirke, Flintegaten 5, tlf. 2779	8.00	11.00
MOLDE: St. Sunniva kirke, Parkveien 23, tlf. 1100	8.30	11.00
ÅLESUND: Vår Frue kirke, tlf. 7558 Mariabeimen, Nørve, tlf. 7184	8.30	11.00
DET APOSTOLISKE VIKARIAT FOR NORD-NORGE:		
TROMSØ: Vår Frue kirke, Storgaten 94. Biskopen og prestegården tlf. 3604	8.15	10.30
St. Elisabeth hospital, Mellomveien 15, tlf. 2101	6.20	—
BODØ: St. Eysteins kirke, Hernesveien 22, tlf. 21 783	8.15	10.30
HAMMERFEST: St. Elisabeth Inst. St. Mikæls kirke, Strandgt., tlf. 1392	8.00	10.30
HARSTAD: St. Sunniva kirke, Skolegt. 4, tlf. 1205	8.00	10.30

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Redaksjon: Pater Hallvard Rieber-Mohn O.P., pater Erik Gunnes O.P.
Redaksjonens adresse: Neuberggaten 15, Oslo NV.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo.

Kontortid: 9—16. Mandag og lørdag 9—13. - Tlf. 42 31 70.

Boligtelefoner: Redaksjonen 55 07 71.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 20 pr. år - Kr. 10 pr. ½ år. Utlandet kr. 24.

Annonser: 10 dager før utg.dagen (se nederst på omslagssiden). 24 nummer årlig. - Postgiro 153 21

SAMTALEN OM TROEN

De russiske romfarerne *Gagarin* og *Titov* har trofast gjentatt den samme leksen under sin triumfferd i Vestens demokratier: De så ingen Gud, ingen engler, ingen salige sjeler under sin ferd i himmelrommet. Både de selv og deres oppdragsgivere synes smilende overbevist om at dette infantile babbel skal gjøre et slags inntrykk. I virkeligheten avslører det jo bare den utrolige uvitenheten om kristendommens vesen som er resultatet av den sovjetiske oppdragelse til «gudløshet». At et samfunn med den gresk-ortodokse kirkes åndsborne arv og rike menneskeforståelse har kunnet overleve angrep av denne hjelpeløse art og grove kaliber er ikke merkelig. Men også for kristendommens motstandere i Vest-Europa bør det vel føre til en viss ettertanke at en argumentasjon av denne art er endestasjonen for det mest ærgjerrige og konsekvente avkristningsprogram i det 20. århundre.

Vestens ateister må gå andre veier.

«Alt tyder på at Europa simpelthen ikke tåler å bli avkristnet,» sa *Sigurd Hoel* i et intervju noen år før sin død. Ordene siteres ofte — ikke minst av prester. Selv var *Sigurd Hoel* som kjent agnostiker — i jubileumsboken for studentene fra 1909 skriver han, som svar på spørsmålet: «Hva er — kort uttrykt — Deres livssyn?» denne tragiske bekjennelse: «Vi raver i blinde mot et mål vi ikke vet noe om, teknikkens utvikling tar mer og mer form av et ras.» Punktum.

Også dét er en endestasjon — den europeiske humanismes endestasjon i den dystreste resignasjon. Der har man bare sjelden råd til å tale hånt om kristendommen: Vantroen oppleves oftere og oftere omkring oss som noe ondt og negativt, ja som et *savn*.

Nå er ikke kristendommen *sann* fordi om den kan «rede Europa» (hvis den da kan dét), eller fordi den imøtekommer et uttrydelig «trygghetsbehov» i mennesket, eller fordi dens grunnverdier er de bærende søyler i vår livsform og sivilisasjon. Prestene skulle kanskje sitere *Sigurd Hoels* klarsynte hjertesukk litt sjeldnere: Kristendommens overbevisningskraft ligger jo nemlig ikke i den paniske tanken: Hvordan skal det gå oss uten den?

Hvor forgiftet samtalen mellom troens og vantroens mennesker egentlig er i Vestens land, det ser vi av dette merkelige, at vantroens forkjempere oftest taler som om

de ikke engang *ønsket* at troens skjønneste og edleste påstander var sanne; og at troens mennesker — hvilket er verre — kan tale med triumferende undertoner om den *fortvilelse* som brer seg i profan-humanistenes leir. I den leir har man nemlig «trodd på mennesket» — som om ikke «mennesket» spenner fra helgenen til uhyret, fra *Frans av Assisi* til *Adolf Eichmann*. Og der kan da ikke ligge noen glede for kristne mennesker i å se edel villfarelse ligge med knekket vinge og brutt mot?

Her demrer jo for begge parter en selverkjennelse som burde kunne bli grunnlag for en samtale. Hva vår katolske kirke angår, så har den i hvert fall alltid vernet skinnsykt om respekten for menneskets *fornuft* i livsorienteringen — derfor har den også alltid kunnet møte opp til en samtale med den vantro som setter oss stevne i ingenmannsland.

Under dette pontifikat gjennomstrømmes den katolske kristenhet av en ny og løfterik vårløsning: Økumenikken, trossamtalen med de ikke-katolske kristne. Så viktig den enn er, så ville det imidlertid være en ettertrykkelig misforståelse av kristendommens kår i det 20. århundre å tro at Kirkens kontakt- og dialogproblem dermed er vel engasjert. For verdensnødens dimensjoner og verdenspolitikkenes hurtig fremadskridende kriminalisering reiser seg samtidig som en truende bølge i vår tid, og bryter inn over den ene demning etter den andre i fremskrittoptimismens vergeløse lavland. Det kaster humanismens baktropper bakover mot utgangspunktet: Den kristne tro som har skarpt vårt verdissystem og vårt menneskesyn. Dit — eller ut i håpløsheten.

De visste hva de gjorde, de franske katolske intellektuelle, som i år stilte sine studiedager i Paris under mottoet: «For samtale med ateistene». For også de er jo

Religion — bare svaret på et trygghetsbehov?

KLOSTRET PÅ ENER

FRANSISKANERNE BYGGER KIRKE OG MENIGHETSENTRUM

De har ventet på det i nesten 30 år, og nå blir det alvor: Fransiskanerne bygger kirke og kloster i Oslo! Det var i 1934 at den hellige Frans' brødre, som spilte en så viktig rolle i det vi vet om det kirkelige livet i Middelalderens Oslo, løftet sine gamle tradisjoner ved å overta St. Hallvards kirke og menighet i hovedstaden. Det ville være synd å si at de kom til gode arbeidsforhold: Kirken, som var bygget og innviet et par-tre år før århundreskiftet, var liten, uskjønn og upraktisk i nesten enhver henseende — til overflod ligger den i bakgården til en temmelig nedslitt gammel leiegård i Urtegaten. Urtegaten har som bekjent slett ingen urter, og en kunne unne ordensfolk med slike tradisjoner i poesi og naturglede lysere og mer oppmuntrende omgivelser. Fransiskanerne var da også fra første stund av bestemt på å skape en ny ramme om sin gjerning.

Så kom vanskelighetene.

I DET GAMLE OSLO

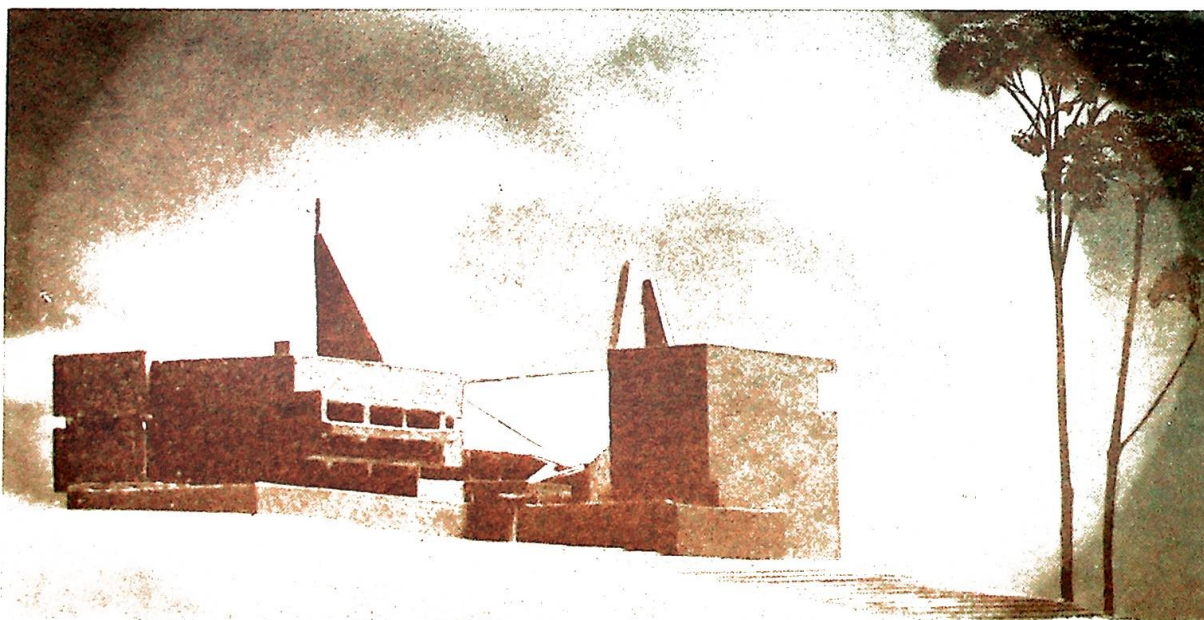
Oslo katolske bispedømme eide en tomt i St. Hallvardsgate, og først var der planer om å reise kirke og kloster der. Så kom den annen verdenskrig og satte en effektiv stopper for alle byggeplaner. Ikke bare de fem årene okkupasjonen varte, men også de første etterkrigsårene, med deres strenge byggerestriksjoner. Etterhvert viste det seg også at denne tvungne eftertanke førte til andre og bedre planer. Tomten i St. Hallvardsgate lå nemlig opp til jernbanelinjen og var en typisk industritomt, som ville være ubekvem som kirkegrunn. Utviklingen av drabantbyene øst for Oslo og de storstilte nye planene for byens trafikkårer gjorde det ønskelig å finne en bedre løsning,

gjennom et makeskifte eller en avtale med Oslo Kommune. Da bystyret i Oslo gikk til det i og for seg diskutabile skritt å sanere bort hele den gamle bebyggelsen på Enerhaugen, åpnet det seg en enestående mulighet. Oslo katolske bispedømme sa seg villig til å overdra kommunen sin tomt i St. Hallvardsgaten mot bygslingsrett på en større tomt i nybebyggelsen på Enerhaugen, og fransiskanernes arkitekter la frem en alternativ reguleringsplan med kirken og klosteret som en liten oase midt inne i kransen av spredtstående høybygg på ett av de høyestliggende boligfeltet i selve Oslo. Forslaget slo an, ikke minst stilte byplansjef *Erik Rolfsen* seg positivt til tanken. Og nå er da beslutningen fattet hos alle avgjørende instanser — det siste blåstemplet — fra fransiskanerpatrenes provinsialforstander i Nederland — er når dette skrives knapt tørt på dokumentene. Både gråbrødrenes egen gamle drøm og deres mange venners gode ønsker gjennom mange år, synes med andre ord å stå umiddelbart foran sin virkeliggjørelse.

PÅ STUDIEFERD

Fransiskanerne knyttet for fire år siden, med kirkebygget for øye, kontakt med den unge Oslo-arkitekten *Kjell Lund*, som interesserte seg levende for prosjektet, og hvis firma, Kjell Lund og Nils Slaatto MNAL, har påtatt seg oppdraget.

Forarbeidene turde være usedvanlige: I august 1958 dro fransiskanernes prior i Oslo, pater *Albert Castricum* og arkitekt Lund på en lengere rundreise for å se på nyere kirkebygg i Tyskland, Belgia, Nederland, Frankrike og Danmark. Kjell Lund hadde noen år tidligere, under et

våre «adskilte brødre». Tenke og veie deres tanker for å finne troens inngang, lytte i kjærlighet til deres grunner for å stå utenfor troens samfunn, be og ofre for at de

som oss må få del i troens gave — også dette er et uttrykk for ansvaret ved å være katolsk kristen idag. Har vi egentlig sett og løftet det ansvaret? *HRM.*

HAUGEN

kjempemøte som Oslo Arkitektforening arrangerte, for at arkitekter og teologer kunne diskutere kirkebygg, holdt et foredrag der han med energi og klarhet gjennomgikk nettopp disse særlige oppdragenes krav til arkitekten — dette at han i rom, lys og form skal finne uttrykk for verdier som sjel, evighet, det hellige. Ut over dette «almenreligiøse» ved kirkebygget, møtte han, under denne reisen på kontinentet, europeiske kollegers streben etter å virkeliggjøre det *katolske* kirkerom, strengt samlet som det er om en kultisk funksjon, om *liturgien*. Den nye St. Hallvardskirken og det tilliggende kloster er blitt til ut fra arbeidet med disse erfaringer og ved drøftelser med fransiskanerne om deres åndelige og praktiske behov i det virke som de har tatt opp nettopp her i Oslo.

Opgavens løsning er dristig og ukonvensjonell — hvis en i Norge overhodet kan tale om en «konvensjonell» løsning av et klosterprosjekt! Det skulle være merkelig om ikke et så uvanlig tenkt og utført byggeforetagende som dette vakte betydelig interesse hos oss.

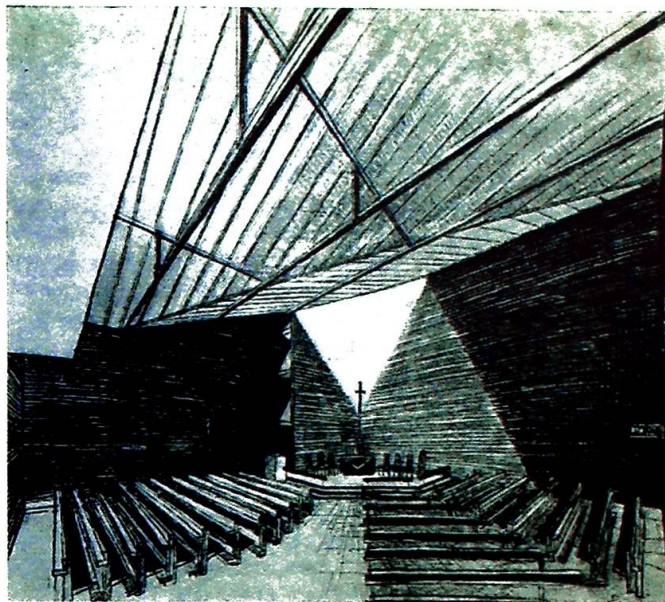
Kort uttrykt omfatter byggeplanene kirke, kloster og menighetslokaler — rundt regnet i forholdet 2 — 1 — 1. Kirken, som er innebygget i komplekset, er beregnet på ca. 250 sitteplasser, men med rikelig plass omkring, slik at kirken full vil kunne romme bort i mot 350 personer. Klosteret vil romme celler, for etterhvert opptil 7—9 patres, bibliotek, dagligrom og refektorium. Menighetslokalene omfatter sogneprestens kontor, samt kontor for Fransiskushjelpen, lesesal og samtalerom, en natt-celle for nødstedte, menighetssal for ca. 100 personer, med serveringsmuligheter og kjøkken, og i underetasjen: Kombinert tilfluktsrom og ungdomsrom.

Komplekset blir liggende midt i et parkanlegg som utgjør «toppen» på Enerhaugen, og arkitekten har i sin løsning måttet motvirke slike ting som en trafikkert vei, slagskygge og «innkikk» fra det 12—15 etasjers høybyggene omkring. Det har han greid, ved å tegne et kompleks som er lukket om sine egne hemmeligheter, men som fanger den besøkende inn, og som også kjenner fin utsikt — sørover til Oslofjorden og vestover til Holmenkollen og Frognerseteren.

«Arkitekter
og
teologer må
dypere ned -»

Han har mange strenger på sin harpe, den 35-årige arkitekten Kjell Lund — eller på sin gitar — han er nemlig også en av de bærende støtter i «Visens venner» og som sådan kjent fra Kringkastingen, ikke minst fra barne-

Gløtt mot alteret i den nye kirke.

timene. Han har da også vært en av redaktørene for det store verket «Barnas verden» som nettopp er kommet. Men det er først og fremst i arkitekturen han tommer ut sin oppfinnsomhet og arbeidskraft. «Det er deilig,» sier han til «St. Olav», «å endelig kunne tegne en kirke, istedetfor bare å debattere om hvordan det skal gjøres.»

— Den rundreisen i Europa — ?

— Var en veldig inspirasjon! Vi så vel en 50—60, kanskje bortimot 70 kirker som vi hadde håndplukket oss på forhånd. Bare 4—5 forekom meg helt vellykket i alle deler, men hva lærer en ikke av også de bestrebelsene som slår feil — når en innser hvorfor. Idetheletatt må det da være idealet dette, at byggherre og arkitekt sammen reagerer på andre bygg av interesse, og derved finner frem til det som de selv trenger til. Jeg har i hvert fall lært uhyre meget av å ferdes i et teologisk miljø og høre katolske prester presisere og begrunne sine krav til kirkehusene. Det er da også et kirkesamfunn hvor kirkebyggets hensikt er så entydig og så bevisst at det burde kunne gi et helt klart byggeprogram. Men jeg er overbevist om at samarbeidet mellom teologer og arkitekter må dypere ned enn vi vanligvis tror: Det må ikke bare være praktisk, men også på det teoretiske plan. En kirke er jo — som et hvert tempel — et rom der en møter tanken på tilværelsens mening og ens egen evige skjebne.

— Og St. Hallvardskirken?

— Får tale for seg selv. Tanken bak, er en slags spiralbevegelse frem mot alterpartiet. Rommene skal omslutte den besøkende i stadig større grad eftersom han går inn mot alteret — først gjennom dåpskapellet, så gjennom et Mariakapell, som både kan avstenges til vinterkapell og brukes i tilknytning til kirkens hovedrom, der endelig alt peker inn mot et alter som mottar lys ovenfra og bringer bevegelsen til ro.

— Materiale?

— Jeg har valgt rød teglsten, både til eksteriøret og interiøret. Av mange grunner — det er varmt og godt i fargen, og danner en heldig kontrast til betongbyggene omkring. Dernest er det solid og lett å vedlikeholde. Og endelig er en murvegg noe som lever, mursteinen fører inn noe så menneskelig som et synlig håndverk. Det synes jeg kler nettopp en kirke. Og er det godt utført, bryter det monotonien.

— Skal der være kunstnerisk utsmykning?

— Det har vi med vilje ikke tatt stilling til ennå. Jeg synes det er riktig, i hvert fall, at et slikt bygg i og for seg er helt ferdig og tilstrekkelig fra arkitektens hånd, så får utsmykning *eventuelt* følge med tid og behov og ikke minst — råd!

— Råd, ja. Hva kommer det hele til å koste, og hvor lang tid vil det ta å reise det?

— Vi regner med en byggesum på hen imot 1,8 millioner kroner, og det vil nok ta ett år å få det ferdig. Byggearbeidet kan begynne neste år, og i 1964 skal det være klar til innflytning. Jeg tror tanken om en kirke viet til Oslos vernehelgen midt oppe på Enerhaugen er blitt populær allerede — en av dem som maste på meg for å få fortgang i prosjektet var *Henrik Sørensen*.

Et annet pussig trekk: Kirken blir liggende der hvor før to gater krysset hverandre, og deres navn er som bestilt for en orden hvor alvor og sang er så innvevd i hver andre som hos fransiskanerne: «Johannesstredet» og — «Langeleiken»!

«Vi vil
fortsette i
samme
retning —»

Det er vel unødvendig å understreke hvor varmt alle fransiskanernes venner ønsker dem de vakre omgivelser og de gode arbeidsvilkår som dette nybygget byr på. St. Hallvards menighet teller ca. 800 katolikker og dekker ikke bare hele Oslo øst for Akerselven og Trondhjemsveien, men også store områder nedover langs Oslofjordens østside. Det har ikke vært mulig å skape et virkelig sentrum for denne menigheten i Urtegaten — kirken var for liten og tildels for avsides til at liturgien og menighetslivet kunne utfolde seg i full bredde. Allikevel er det beundringsverdige hva fransiskanerne har maktet å bygge opp av virksomhet, under de ugunstige forhold.

Sognepresten, pater *Albert Castricum*, viser til sin forgjenger, pater *Th. Notenboom*, som i lange år viste en seig utholdenhet i skuffelser. Selv gleder han seg ikke bare over at menigheten får en virkelig kirke, men også over at fransiskanerne i Norge får et slags «moderhus», en sentral, der de kan samles fra sine utposter og føle seg som det de faktisk er: En kommunitet av ordensfolk. Idag er de seks, men de regner da med gradvis forøkelse. Snart kommer en landsmann, som nå fullfører sine studier med en doktorgrad i Nijmegen, til de to som virker i St. Hallvard, og en eller to legbrødre blir det kanskje også en råd med. Noen norske kall tør de vel også håpe på, til en orden med så gamle røtter i norsk jord.

— Kommer de nye arbeidsforholdene til å forandre fransiskanernes arbeidsfelt i Oslo?

AV
KIRKENS
LIV:

Det folkelige

(KRISTI LEGEMSFEST)

AV
PETER SCHINDLER

Den som trer inn i domkirken i Orvieto (et par timer fra Rom) gjennom portalene i den mest underfulle av alle gotiske fasader, han står i et rom av like stor majestet som av alvor: En katedral som er paven verdig, som når han i feidens tider måtte flykte fra Rom til en befestet by og forrette gudstjenesten der. Men det er også en kirke som i sin sort-hvite enkelthet minner om dominikaneren Thomas Aquinas' asketiske kutte. Her lød for første gang de to versene som er de mest sungne i den katolske kristenhet, og som alle kan utenat på latin i *Tantum Ergo*:

Høyt mot Gud skal virak stige
for det største jorden fikk.
Her må templets ofre vike
for Guds nye kirkeskikk.
La kun syn og sanser svike:
Grant vi ser med troens blikk.

— Nei — snarere til å utvide det i samme retning. Jeg synes ordenssamfunnene her i Oslo utfyller hverandre i en sunn og riktig arbeidsfordeling. Vi er for vår del mer og mer kommet til å se det som en oppgave å virke blant jevne folk og med et åpent øye for sosiale behov. I nybygget er jo en god del avsatt til sosial virksomhet — Fransiskushjelpen og annet. Det må en se som et uttrykk for en bevisst målsetning. Sosial innsats kan aldri bli hovedoppgaven, men den er en realistisk og god mulighet for å virkeliggjøre i en tjeneste av nesten vår kristne menneskeoppfatning.

— Det er jo en svær byggesum å reise — er ikke det noe av en bekymring?

Pater Castricum smiler skjævt.

— Å jo — det er ikke småpenger. Nå har vi da altså spinket og spart og samlet i disse 30 årene til et byggefond. Men det strekker ikke til. Noen støtte gir nok Kongregasjonen for Troens Utbredelse, i Rom. Men en god del må samles enda. Nederlandske katolikker vil hjelpe, men vi håper da at folk her hjemme også vil ta et tak etter evne — vår *postgiro* er nr. 8753, forresten!

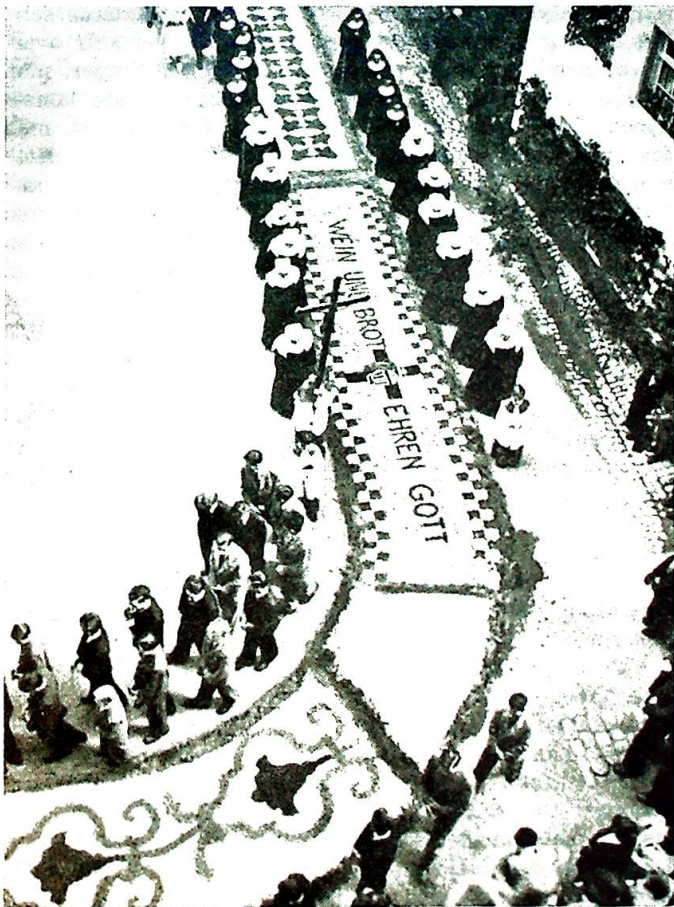
Pater Castricum lukker øynene og ruller tenksomt arkitektens tegninger sammen. Hans tanker er på villstrå — langt borte på en grønnkledt og solvendt knaus der en sprø og spe klosterklokke klinger ut over det gamle Oslo — som om intet var skjedd på hele 500 år.

Fader: Skaper! Sønn: Forsoner!
 Lov og evig takk Jer skje,
 og Gud-Ånd som med Jer troner:
 Guddom En, omenn i tre!
 Mot din himmel lovsang toner:
 Evig ære skal Jer skje!

Her tok denne festdag sin opprinnelse, og tekstene til Kristi Legemsfest ble valgt ut av Thomas, som selv diktet sekvensen — *Pange Lingua* — vi idag synger efter vår messebok. Det er ikke kammermusikk for noen få kjennere vi hører i den — der er klang av hornmusikk og bekkener. Selv har han vel hørt basuner og cymbler for sitt indre øre — i ord som *pange lingua* og *sit laus plena* og *laus sonora*, hvor det skjelver i trompeters sølv: Det er festjubel og det er folkemassen i opptog med brogede bannere og blinkende hellebarder; hører vi kanskje ikke også de spe pikestemmene fra de små hvitkledte med blomsterkransene i ordene *ecce panis angelorum*, og koret av de grove bønder i *bone pastor*. Kanhende at den Herre Jesus fikk sin takk av den enkelte i Skjærtorsdagens altergang, men idag får han den folkelige, felles takk av hele det samlede kristenfolk, fordi han vil bli hos oss i dette sakramente, lys levende som da han ved nattverdbordet identifiserte seg selv med dette brød og dette beger.

På dansk har ordet det folkelige en god klang, siden Grundtvig satte strek under det for oss. Det betegner jo det som vi er felles om, innenfor folkets og sprogets rammer, det som gjør oss til hva vi er i vår egen bevissthet. Det folkelige gir seg uttrykk i at en kommer sammen som landsmenn og likesinnede og deler noe felles — en må være mange og en må manifestere det ved for eksempel å flagge, la hornene gjalle, synge, gå i tog . . .

Hos Israels folk var jo alt det folkelige religiøst bestemt, og vi ser da alt folket, gang på gang i årets løp, dra på festreise til Templet, gå i opptog og synge hymner som er diktet for anledningen. Det var ikke en religion for de lukkede rom, hvor en alltid satt stille, eller en religion hvor det bare dreide seg om å høre. Det var en folkelig religion, hvor en foretok seg noe for å uttrykke sin tro på den ene sanne Gud. Man var felles om det, man var mange om det — nei alle var med, som alle er med i Kristi Legemsprosesjonen i en katolsk by og landsby: Den som ikke er med, har satt seg selv utenfor folkefellesskapet.

Vår sakramentshymne taler om Israels folkelige religion — og om offeret i Templet som dets høydepunkt — i ordene *antiquum documentum*. Og den lar oss forstå at dette er ikke noe som har tatt slutt: I den nye pakt er det avløst av og har veket for *novum ritum* — Guds nye kirkeritual som også har sitt høydepunkt i offeret — nemlig Messeofferet.

Det er vårt fellesskap omkring dette offer vi gir uttrykk for gjennom den festlige høymessen og den verdige prosesjonen: En manifestasjon som i første rekke er rettet mot Gud som felles, folkelig hyldet fra hele kirkefolket til takk for Sakramentet, som vi nå ærer ved å bære det i monstrans og ombølget av røkelsesskyer. Men det er også en manifestasjon av oss selv som et Gudsfolk, som et nytt Israel på festferd til Templet.

Det eneste vår prosesjon ikke er, det er en propagandamarsj, rettet mot omverdenen. I de katolske egner er jo en sådan overflødig og i våre egne er den virkningsløs, fordi ingen av de utenforstående jo vet hva det er vi bærer i monstransen. I beste fall kan de ta det som et uttrykk for at det er noe vi tror på og vil vise heder og ære — men hva?

Kommer noen så nær at de kan høre, vil vi gjerne gi dem en forklaring, hvilket jo er overflødig i katolske egner, der alle vet hva det «Allerhelligste» er. Spurte en et barn der, ville det svare: Det er Jesus, og spurte en videre: Hvordan det?, så ville barnet svare: Jo, for det har han selv sagt! Strengt tatt har vi voksne og forstandige heller ingen annen forklaring: Jesus har selv sagt om det brødet at det ER hans legeme. Kan vi da ikke se og føle og smake at det er brød? Joda, og en kjemisk analyse ville si det samme: Alt det som kan konstateres i Sakramentet er brød. Det som ikke kan konstateres, men som troes, det er, at når Jesu skaperord har lydt over det, da er det fremdeles tilsynelatende brød, men i virkeligheten er det ham selv. Det har ikke undergått noen forvandling som kan konstateres. Men det har skiftet vesen bak sin ytre skikkelse — derfor kan det både spises og tilbes. Det er dette vi synger i sakramentshymnen, at *fides*, troen, yder *supplementum* til *sensuum defectum* — de sanser som kommer til kort overfor den sakramentale virkelighet.

Og så har vi ikke tid til å forklare mer, for prosesjonen skal videre. Den skulle jo gjerne lyse velsignelsen med hostien over hospitalet og fengslet, over rådhuset og skolen, og så dra nåde-spredende ned gjennom hovedgatens rad av butikker og verksteder med all deres lovlig virksomhet og næring. Helst skulle det også nå helt ut på marken og kystene, så også bonde og fisker over sin hederlige gjerning fikk en velsignelse fra ham om hvem det står at «der utgikk en kraft fra ham». Det er den kraft vi alle erfarer når vi kneler ved hans bord og mettes med dette sakramente.

Idag er vi ikke individer. Idag er vi folk. Idag er det ikke den enkeltes inderlighet i forholdet til Jesus i sakra-

TIL EN ATEIST

ÅPENT BREV TIL ARNULF ØVERLAND FRA DR. ROBERT BRAUN

Ved begynnelsen av adventstiden ifjor holdt Arnulf Øverland et foredrag om kristendommen i studentersamfunnet «Verdandi» i Uppsala. Det ble senere offentliggjort i «Bonniers Litterära Magasin», og rommer mange av de samme refleksjoner som han senere ga uttrykk for, da Norske Studenters Kristelige Forbund innbød ham til å tale om «Kristendommen, den tiende landeplage — 25 år etter». Her hjemme møtte Øverland lite og svak motsigelse. I Sverige har blant andre en østerriksk akademiker, dr. Robert Braun, reagert overfor den eiendommelig korttenkte verdiblivdhet med hvilken en av våre fremste diktere kan omtale den bærende bjelken i Vestens kulturarv. Dr. Braun's «Til en ateist. Apent brev til Arnulf Øverland» ble offentliggjort i kulturbilaget til den kjente vest-tyske avisen «Rheinischer Merkur» for 6. april i år, og er nå også trykt i det svenske tidsskriftet «Samtid och Framtid».

I denne oversettelsen fra den tyske teksten, som dr. Braun velvilligst har gitt oss lov til å bringe, er undertitlene tilføyet av «St. Olav»s redaksjon.

I den første adventsuken i 1961, altså like før jul, fant studentforeningen «Verdandi» det vel anbragt å arrangere en ateistisk kampanje i Uppsala-universitetets aula. Ved den anledning hørte jeg også Deres foredrag, som utgjorde høydepunktet i hele tiltaket; det var det mest spirituelle og velformede av dem alle, og fikk da også det største bifall. En kjent skandinavisk dikter ga her uttrykk for sine tanker, en mann som under nazistenes okkupasjon av Norge hadde lært konsentrasjonsleiren grundig å kjenne, og som hadde vist holdning i denne prøvelse. Jeg hørte den kvelden til dem som lyttet fengslet til Deres foredrag. La meg minne om Deres påstander: 1. «Ingen har skapt verden». 2. «Ingen Gud er død for meg». 3. «Der er intet liv etter døden».

At De avlegger den første og den siste av disse beklænnelser kan så visst ingen bebreide Dem. Den som ikke kan tro, kan det nå engang ikke. Da blir et ærlig «nei» verdifullere enn et glatt, overfladisk eller endog uærlig «ja». Naturligvis er Deres «beklænnelser» rene påstander. De sitter ikke inne med noe slags bevis. At Gud altså ikke skulle ha skapt universet, eller at der ikke skulle gis noe evig liv, forekommer meg derfor fremdeles diskutabelt.

Når det gjelder punkt 2, forholder saken seg imidlertid anderledes. Og derfor skriver jeg dette brev. Allerede den sproglige formulering De ga dette punktet i Deres foredrag røber en annen indre holdning. Her trer De nemlig ut av den defensive holdning i Deres beklænnelse av vantroen, og inntar en angrepsstilling. I Deres foredrag betegnet De tidligere Nattverden som en «anakronisme», og De mente dermed, at den spilte den samme

mentet det gjelder. Idag er det den felles folkelige hyldest til herskeren med eneveldet over himmel og jord, han som har skjult sitt gud-menneskelige vesen bak noe som tilsynelatende er et stykke hvitt brød. Og vår hyldest er blandet med takk, fordi der bare behøves tro for å gjenomskue det tilsynelatende og erkjenne virkeligheten — virkeligheten til ham som sa om seg selv: «Jeg er den som er!»

magiske rolle for de kristne som spisingen av «totemdyret» i primitive religioner, der slikt menes å gi guddommelig kraft. Menneskeoffer, dyreoffer og symbolsk menneskeoffer går etter Deres mening tilbake til de samme psykologiske røtter. I Deres argumentasjon ligger øyensynlig den underforståtte tankegang, at en slik handling er uverdigg et opplyst menneske. Følgelig: «Ingen Gud er død for meg.»

Men her går De i virkeligheten langt ut over «ærligheten» i punkt 1 og punkt 3. De påtar Dem nemlig, ved religionspsykologiens hjelp, å ville forklare Kristus selv. Det lar seg imidlertid ikke gjøre. Hva De her står overfor er nemlig ikke en rekke magiske forestillinger, men en kjærlighet som åpenbarer seg i sin ytterste konsekvens: Dens vesen er, ikke å være til for seg selv, men for andre. Den er såkornet som dør. Tar De ikke dette moment med i Deres betraktning, da vil De umulig kunne forstå dette «religiøse behov» hos de kristne, som altså forekommer Dem «nokså begripelig». Avviser De den kjærlighetens intensjon som ligger under, da er De fjernt fra å forstå Kristus og dermed også fra det sentrale i evangeliene og kristendommens egentlige mening, den mening som består helt uavhengig av det ynkelige ved mange av oss kristne. Ja, egentlig unnsier De derved Vesterlandenes åndelige grunnvoll. I stedet gir De oss fritenkeriets idé om jeg'ets selvtilstrekkelighet. Jeg vet ikke om en søkende menneskehet vil avfinne seg med et slikt bytte.

IDEAL OG VIRKELIGHET

Jeg har ikke vanskelig for å forstå at en kan føle seg frastøtt når en ser kristne innta visse usanne holdninger, slik som det for eksempel kan være tilfellet i politikken, der denslags standpunkter fremdeles gjør seg gjeldende. Der finnes også en type dyptliggende motvilje mot kristendommen som går tilbake på skuffelser i barndommen og ungdommen — på sår som med uforstand og hardhet er blitt tilføyd vår personlige frihet. Det skal også innrømmes: Der fantes kristne som gikk sammen med nazistene, selv om det store flertall anstendige kristne led i stillhet i denne tiden. De beste — de som gjorde ærlig motstand — bøtet med sitt liv for det.

Men ynkelige kristne har der alltid vært — det ligger i menneskenaturens ynkerdighet, ikke i kristendommen. Hvert kristenmenneske må ikke alene være med og bære den felles skyld. Han bærer også skyldens latente mulighet i seg selv. Jeg forstår godt at dette moment må friste Dem til å legge frem også alt det *avskrekkende* i kristendommens historie. Her får vi da hekseprosessene, inkvisisjonen, det politiske renkespillet, sedesløsheten hos visse av pavene, grusomheten hos noen av conquistadorene og korsfarerne, listen hos noen av misjonærene. Fritenkeriet råder her over en hel lett-tilgjengelig og meget anvendelig samling eksempler.

Men, Herr Øverland: Hvem kan bestå, dersom en bare identifiserer ham med det negative i ham selv, og påtvinger ham denne identifikasjon som selve hans etikett? Nøyaktig dette var det jo anti-semittismen gjorde med jødene.

(I et følgende avsnitt henviser Robert Braun til kristendommens «heroiske» identitet, til katakombenes og martyrenes betydning, til den kristendommens virkeliggjørelse vi finner i ånder som Augustin og Thomas Aquinas, i tenkere og mystikere, kunstnere, arkitekter og musikere, hvis storhet og bidrag til vår felles menneskelige arv ville vært utenkelig uten kristendommen).

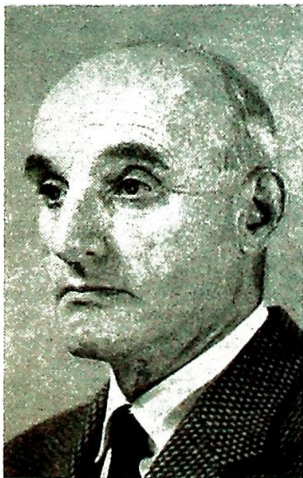
ANTIKKEN OG KRISTENDOMMEN

De taler med ironi om moderne kunsthistorikere som har funnet ut at Middelalderen slett ikke var «mørk» — Sigrid Undset hevdet jo forøvrig det samme — og De finner at veggmaleriene i kristne kirker viser oss klær og draperier, ikke menneskelegemer. De beklager denne virkelighetsflukt i forhold til Antikken — hvilken avgrunn mellom den og Middelalderen!

Her følger De åpenbart i *Nietzsches* spor, han som aldri nok kunne understreke denne kløften, til fordel for de vitenskapelig høyt utviklede, aristokratiske romere, og til forringelse av de kristnes «stinkende underklasse». Men De glemmer, likesom Nietzsche, at for eksempel Roms sirkusleker representerte en kultur som forfalt i pervertitet, og at i den høyt utviklede romerske rettsstat var slavene sågodtsom rettsløse, likesom millioner av uskyldige mennesker gjennom tre århundrer ble utryddet etter utsøkt grusomme metoder.

Det ligger meg fjernt å ville nedvurdere storheten i Antikken, slik som vi kjenner den gjennom dens dik-

Dr. Robert Braun

er født i 1896 i Wien. Han er dr. philos. fra 1922 og kjent både som forfatter (lyrikk, romaner og biografier), kritiker (svensk og kontinental tidsskriftspresse og radio) og oversetter. Dr. Braun ble i 1934 opptatt i den katolske kirke. Ved nazistenes «Anschluss» i 1938 ble han tvunget i emigrasjon og bosatte seg i Sverige, der han i 1942 ble bibliotekar ved Konsthistoriska Institutionen i Uppsala.

tere, tenkere, historikere og kjente og anonyme kunstnere. Vi har uendelig meget å takke denne kulturen for, og forøvrig var det jo nettopp *kristne* som ved å velge antikke forbilder for sin kunst i det 12. århundre og som ved sine oversettelser av Antikkens forfattere, gjenopprettet den sammenheng barbarenes storm hadde revet i stykker. Skolastikkens munk gikk ydmykt i Antikkens skole.

Men Antikken har aldri kunnet erstatte kristendommen. Det kristent-vesterlandske menneske er, tross alt det redselsfulle som har fulgt dets liv lik en skygge, en nydannelse som ingen lenger kan tenke seg menneskehetens utvikling foruten. Det var av denne grunn at alle Renessansens forsøk på å skape en arkitektur av uforfalsket antikt mønster var så mislykket: Gang på gang brøt arkitektens kristne sjel i gjennom. Omvendt ville ingen av Antikkens kunstnere ha kunnet skape *Dante's «Divina Commedia»*, *Matthias Grünewald's Isenheim-alter* eller *Johann Sebastian Bach's Mattheuspassjon*.

AVKRISTNING OG KULTURTAP

Med Deres kritikk søker De å rive over en kjede som strekker seg over mange århundrer. Fremfor alt religiøst, i og med at De erklærer for ikke-eksisterende det midtpunkt hvorfra alt har utviklet seg: Guds kjærlighet til mennesket.

Dermed slår De en strek over inspirasjonskilden til hele den vesterlandske kultur — dette tusenfoldige materiale vi simpelthen ikke kan overskue, fra Evangeliet like til dets nedslag i litteraturen, kunsten og folkenes liv. Den anti-kristelige utrenskning, som De noe optimistisk venter Dem en redning og en religions-erstatning av, underminerer i virkeligheten denne kultur så avgjørende, at den igjen er satt tilbake i tilstandene under barbarenes storm.

En har allerede forlenget måttet besinne seg på hvor det 19. århundres fritenkeri — *Ernst Haeckel* og andre; denne velmente, men kortsynte bevegelse — egentlig førte hen. «Avkristning» var da løsenet som fengslet vide kretser. Den inntraff da også. Men samtidig også noe som en slett ikke hadde forutsett: Et tap av menneskelighet, av human dannelse. Dr. *Alf Ahlberg* har i sitt skrift «*Bibeln och nutidsmänniskan*» (Göteborg 1959) påvist hvor tydelig det er, at vår tids antikristne holdning fører til et forfall, ikke bare i den kristne religion, men også i menneskers dannelse og kultur. For femti år siden kunne en ennå diskutere «*avkristningen*», fordi en igrunnen forutsatte at en kjerne ble tilbake. Men idag er situasjonen så langt kommet at vi står overfor muligheten av å se selv denne kjerne forsvinne fra Europas liv. Dr. Ahlberg skriver: «Jeg anser det derfor som gitt at den kulturkrisen som vi nå gjennomlever, dette forfall i Vesterlandenes grunnverdier som preger vår samtid, henger sammen med den avkristningsprosess som har foregått i flere hundre år, og som fortsetter fremdeles. Jeg tror også at der gis svært overbevisende grunner for å anta, at denne vår kultur simpelthen ikke vil overleve en full avkristning.» Når altså kristendommens fiender idag jubler over egen effektivitet og mener å øyne sluttseieren, jubler de derfor i tidligste laget!

For straks her å forebygge en misforståelse: Jeg appellerer ikke på noen måte med disse tanker til den medlidenhet De måtte ha overfor de kristne — som om jeg med disse argumenter vedrørende kulturen bare ville vekke Deres hensynsfullhet overfor Deres kristne samtidige. Den kristne er ikke henvist til kristenfiendens skånsomhet. Vokser avkristningen forsatt, og bryter endelig den overlagte storm mot kristendommen løs i Euro-

pas masser (jordbunnen synes allerede godt bearbeidet!), blir kirkene stengt eller forvandlet til museer, religionsundervisningen avskaffet og pogromer mot de kristne tolerert, så vil der finnes andre steder i verden hvor korset plantes på nytt. Og fordrives det verden over, vil det leve videre i en katakombenes guerilla. For her har vi å gjøre med noe som ingen menneskelig innsats lenger kan forjage eller bortforklare.

Mitt spørsmål til Dem går derfor i en annen retning. Tror De at *Europa* har noen mulighet for åndelig eksistens, når dets grunnvoll blir så underminert? Dersom det virkelig skulle lykkes «gudløshets-propagandaen» å fordrive alt som er kristent og renske den europeiske kultur for det kristne kors, da ville vi jo ha mistet to tredjedeler — om ikke mer — av selve vår kultur-substans. Tror De at Deres eget folk overhodet vil kunne eksistere med en slik utvannet og forkrøplet kultur, hvor et vitenskaps diktatur har fortrent religionen fra menneskehjertet og en fortyntet morallære søker å holde etikken i live? Kanskje i en velstandstid, som den vi nå gjennomlever, da en ikke tar menneskelivets åndelige side for alvorlig. Men hvordan tror De det vil arte seg når vi får inn over oss det stormværet *Europa* så lenge har ant? Hvordan blir det, dersom «Aftenlandenes undergang» blir virkelighet? Vil en menneskehet som ikke lenger vet noe om Kristus, eller som definitivt har forvist ham til de «anarkronistiske» myters verden, overhodet åndelig kunne overleve dette stormløpet? Vil en sivilisatorisk halvdannelse (med «objektiv» religionsundervisning!), barbarisk uvitenhet, jeggdyrkelse som individualismens siste rest og en flat masse-mentalitet være i stand til å overleve?

TILVÆRELSENS GRUNN

Jeg'ets selvtilstrekkelighet, denne avvisning av Gud som noe overflødig, er — tross sin imponerende gestus — en illusjon. I virkeligheten kan jo ingen unnvære forholdet til et «du» — til den andre. Når vi stiger opp i en buss eller et fly er det ut fra tillit til sjåføren eller piloten, vi er allerede her helt og holdent henvist til deres pålitelighet og tjeneste. I det moderne samfunn er denne avhengighet av andre på tusen måter sterkere enn den var før, da arbeidslivet og samkvemmet ikke var så gjennomorganisert som det nå er blitt, og da det ennå kunne finnes ensomme, uavhengig levende mennesker. Idag trenger vi alle hver andres tjeneste, og betaler for den.

Men vi trenger noe mer. Vi trenger også den annens offer, og for det gis det ikke noen betaling. For den kjærlighet som finnes mellom foreldre og barn, mellom ektefeller, mellom søsken og venner, og for utallige andre offergaver vi mottar, forblir vi alltid skyldnere. Hver dag vi lever koster andre skapninger kraft, ja noen ganger livet. Mennesker, dyr, planter dør forat vi skal leve. Gjennom et innviklet nett av gjensidig offer opprettholder Guds kjærlighet oss i tilværet, inntil vi selv trekkes inn i offeret for andre. Det er Gud som ofrer seg selv i alles offer for alle. Deri består hans skapende liv, hans forsyn, hans kjærlighet. Det er dette De overser når De hevder: «Ingen Gud er død for meg.»

Alle verdens katedraler og kristne kunstverker, så skjønn og uerstattelige de måtte være, og all den kristne kunst som kan tenkes oppstå i vår verden inntil tidenes ende, som en takk til Gud for hans kjærlighet — alt dette tilsammen er tross alt bare som spredte mynter fra et skattkammer hvis største rikdom er et religiøst mysterium: Kristus er blitt menneske, er død for oss, og gir fortsatt av kjærlighet sitt liv for hver enkelt av oss.

Det som De benekter er et historisk faktum, og som

BLIKK på TIDEN

ÅPENHJERTIG

■ Om noen måneder åpnes det 2. Vatikankonsil i Rom, under spent oppmerksomhet fra en hel verden. Vi vet ikke hvilke tiltak norsk presse, kringkasting og nyhetstjeneste forøvrig forbereder, med sikte på å orientere det norske publikum om en begivenhet som i høy grad kommer til å beskjeftige verdensopinionen. Forhåpentlig finner en frem til rapportører som er litt bedre orientert enn enkelte av dem som til daglig «dekker» Vatikanet for norske aviser. At der her ligger et interessant stoff som godt kan behandles med både innsikt og personlig temperament, det kan en i hvert fall lese ut av en fengslende og åpenhertig kronikk av den danske journalisten Børge Rudbeck («Evolution i den katolske kirke» — «Aftenposten» 30. mai). Rudbeck siterer innledningsvis noen ord av en annen katolsk journalist med frisprog — redaktøren for ett av Vest-Tysklands ledende dagblad, dr. Otto Roegele, som nylig skrev om sine forventninger til kirkemøtet: «Det gjelder å fjerne det skall som hindrer Kirkens ild fra å varme en isnende verden, et offisielt seremoniell som stammer fra Romerrikets forfallstid, en middelaldersk kuriestil og en prakt som ved barokktidens fyrstehoff — denne skorpe som har lagt seg utenpå det apostoliske embete og også omkring liturgien, må fjernes med forsiktighet, men radikalt og temmelig skånselsløst.»

Kanskje spenner dr. Roegele sine forventninger for høyt — det vil nok igjen vise seg at Kirken klokkeligen beveger seg langsomt og med megen eftertanke inn i en ny situasjon. Det vet også Børge Rudbeck, når han som konklusjon på sin interessante artikkel skriver:

«Det er muligt, eller vel endda sandsynligt, at kirkemødet vil afsluttes, uten at der er vedtaget revolutionære ændringer. Men det, der på Johannes XXIII's initiativ er sat igang, kan ikke standses. Den katolske Kirke regner i århundreder. (Da jeg en dag spurgte en benedictinsk abbed, hvornår en bestemt ændring i liturgien var indført, svarede han: «For ganske nyligt. Det er næppe tre hundrede år siden.») Meget af dét, der i dag foreslås af klartseende teologer og af lægfolk med hånden på tidens puls, vil først blive gennemført ad åre. Det er også muligt, at en midlertidig reaktion vil sætte ind efter det vældige vejr, der i dag går gennem den katolske Kirke. Men Kirkens levende fløj har fået lejlighed til at vise sine brødre i andre trossamfund, at den ikke er mindre evangelisk enn dem, at den har samme trang til at vende tilbage til kilden og kilderne, til Bjergprædikenen og til den ældste tradition. Man må ikke nære en overdreven optimisme med hensyn til kirkemødets resultat, med hensyn til nær forestående reformer. Men det vilde være uretfærdigt og uklogt, om de andre kristne trossamfund overså dét, der i dag foregår i den katolske Kirke. Der er sat noget i gang, der er så stort, at kun Gud kan føre det til lykkelig afslutning.»

sådannt kan det egentlig ikke unnsies. Med Deres protest: «Ingen Gud er død for meg» kommer De to tusen år for sent — det som er skjedd kan ikke skrues tilbake. De kunne like gjerne forsøke å verge dem mot det astronomiske faktum at jorden dreier seg både om sin egen akse og om solen. Om De aldri så meget protesterer, så dreier De med. For overfor fullbyrdede kjensgjerninger støter Deres personlige frihet, og Deres fryktløse ærlighet allikevel mot en avgjørende grense. Guds kjærlighet bærer nemlig Dem som den bærer oss alle. Og vi kan ikke gjøre annet enn å tre inn i den og dele den, som vi deler himmellegemenes bevegelse.

Da våbenstilstanden mellem Frankrig og Alger endelig var en realitet, sagde en minister til de Gaulle: Dette er vort århundredes største begivenhed, siden sejren over nazismen.

— Nej, svarede Frankrigs klarhovedede statschef: dette århundredes største begivenhed er det kirkemøde, Johannes XXIII har indkaldt til, og dét, der dermed er sat igang i Kirken.»

IBSEN PÅNY

■ Tar vi ikke ganske feil, så er *Penguin Books*, det engelske forlaget som først gjorde billigbøker ut av klassikerne, noe slikt som 25 år gammelt. Det tok tid før ideen kryssset Nordsjøen — altfor lang tid. *Våre* klassikere skulle være «i skinn, rygg og hjørner» — ½ meter dekorativt inventar til standard-leiligheten, avbetalt på rater. Fikk noen en ubendig lyst til å lese ett enkelt verk av en av «de store», var — og er! — det ikke alltid så lett å få akkurat den boken ut av selv den best forsynte bokhandler. Det måtte da være som skoleutgave, men da — nåvel.

Nå kommer Gyldendal — sent men godt — med Ibsens samlede verker i tre heftede bind. Det er en begivenhet — prisen er så overkommelig at en sperrer øynene opp: Hele Ibsen for mindre enn hva en enkelt mursteinsroman koster. Og Ibsen i kioskene!

Vil en samtidig fornye sitt forhold til mannen bak verket, kan der være et og annet å finne i en liten bok på bare noen og femti sider, som nylig er utgitt i det danske «Hasselbachs Kulturbibliotek». Elias Bredsdorff heter forfatteren, og under titelen «Bag Ibsens maske» har han virkeliggjort den ganske freidige idé å skrive to «intervjuer» med mesteren, som vel var død før han selv ble født. Spørsmålene er med andre ord hans egne, mens Ibsens svar alle er ordrette sitater fra hans brever og øvrige skriftstykker. «Problemstillingen» må altså tas med en klype salt — ikke minst når Bredsdorff driver

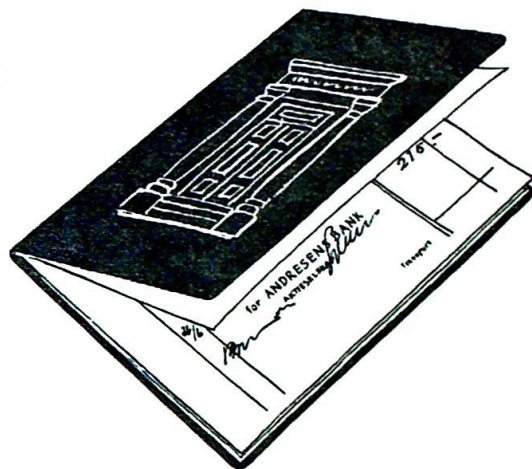
det til å nevne nazismen i en inn vending mot Ibsens «pan-germanisme»! — men tekstene er for det meste fengslende lesning. Det er ikke få risp dikterens landsmenn får av løvekloen, ikke minst lar intervjueren hans nag til sin tids *prestand* komme til orde. Som kunstner hadde han vel også slitt for meget med økonomien og forståelsen til å ha noe overskudd til rettferdighet overfor en befolkning som «holder det for viktigere at bygge behuse end theatre, og er beredvilligere til at understøtte Zulussionen end kunstmusæet». Der er også en tung klaps av poten til noen arme statskirkegeistlige som har dristet seg til å skrive kritisk om hans verker. Til gjengjeld kan d'hr. teologer smile skeptisk over Ibsens påtatte distraksjon når talen kommer på Kierkegaard: Han sto så åpenbart i større gjeld til den kristne refseren enn han noengang ville innrømme.

OM BARN

■ Den svenske foreningen «Svalorna», hvis arbeide i Abbé Pierre's ånd for barna i Peru vi flere ganger har omtalt i «St. Olav», utgir et nyhetsblad for sine venner — et gripende vennebrev mellom dem «på feltet» og dem hjemme. Midt blant høyst nøkterne rapporter om slit og gleder i tvekampen med nøden, finner vi av og til et velvalgt dikt. Som dette — i fri svensk oversettelse fra noen linjer av franskmannen Michel Quoist, en skribent som åpenbart har lært endel av dikteren Charles Peguy:

Jag älskar barnen, säger Gud, jag vill att man skall likna dem. Jag tycker inte om gamlingar, om de inte fortfarande är barn. Jag vill endast ha barn i mitt Rike, det är bestämt från början.

Ved DÅP eller KONFIRMASJON

En BANKBOK er
DEN BESTE GAVE

ANDRESENS BANK
AKTIESELSKAP
OSLO

Tafatta barn, rynkiga barn, barn med vitt skägg, men barn, barn.

De vuxna — de växer inte mer, de formas inte längre. De har stannat.

Det är bedrövligt, de vuxna tror att de är framme.

Det är bedrövligt, därför att det inte är sant.

Men framför allt, säger Gud, framför allt tycker jag om barnen för deras blicks skull.

Det är där jag läser deras ålder.

JA OG NEI

■ Kan «human-etikken», slik som en gruppe velmenende norske humanister har organisert den, tjene mennesker til livsgrunnlag i en tid som vår? Ja, mener åpenbart magister Olav Dalgard, som i en artikkel i det nynorske tidsskriftet «Syn og segn» (5) kaller den en av de krefter som «viser veg i mørkret». For at her er mørke, med «trugsmål og stigande angst og otte», det fastslår den tidligere mot-dag-isten Dalgard med all tydelighet.

Samtidig svarer en representant for generasjonen efter Dalgard's, nemlig Nils Johan Lavik, like entydig nei til human-etikken, i en klar og veldreid kronikk («Verdens Gang» 6. juni). Han påviser bevegelsens karakter av religions-surrogat, med de tre elementer som hører religionen til: Etik (i alt vesentlig kristne brokker), kultus (de «borgerlige konfirmasjoner» med Bjørnsons «evolusjonssalme» som fast rituale!) og «mythos» (en uklar og dårlig bearbeidet utviklingsoptimisme). Lavik vender tomme ned over den sum som disse bestanddeler har funnet i Norsk Human-etisk forbund:

«Selv om Humanetisk forbund har en viss tilslutning til sine arrangementer står den for mange som en tom og blodløs ideologi. Det spørs om oppslutningen om den blant ungdommen er så helhjertet. Hvis en f. eks. leser gjennom en nylig

utkommet bok som «I mangel av opprør» hvor 11 unge, relativt representativt utvalgte «ser på sin samtid», er det få som har festet seg ved den humane etikk. Den eneste som gjør det avfeier den i følgende setning: «Ingen humanetisk propaganda eller seksualevangelium å la Mykle kan tilfredsstille dens (ungdommens) åndsbehov.» (Yngvar Ustvedt.)

Humanetikken manglende evne til å tilfredsstille ungdommens åndsbehov skyldes neppe mangler ved dens etikk, heller ikke tilbakeholdenhet i de kultiske handlinger. Det er dens «mythos» som ikke strekker til. I enhver religion uttrykker dens mythos, dvs. dens myter og dogmer, noe om mennesket og livets vesen og målsetting. Uten myter og dogmer vil enhver religion og ideologi være uten tankemessig substrakt. Humanetikken mythos synes å være en dårlig formulert utviklingsstro, og det er ganske klart at denne historiske reminisens som fikk dødsstøtet i 1914, ikke lenger kan blåse liv i noen ny religion. Dessuten ville det også stride mot all historisk erfaring at en flokk velmenende «borgerlig innstilte» menn ville være i stand til å stampe noen livskraftig religion opp av jorden, — enn si opp fra sitt skrivebord.»

OVER SVELGET

■ Om livssynet handler også en sindig kronikk av magister Finn Jor («Morgenposten» 7. juni), under titelen «Øverlands foredrag i perspektiv». Perspektivet er det samme som vi også har påpekt tidligere i denne spalten: At dialogen tro-vantro hos oss i Norge gjerne snubler over særdraget i norsk legmannskristendom, den sterke anti-intellektualistiske legning, og mistroen til en vel gjennomtenkt teologi med perspektiver inn i troens grenseland. Jor søker forklaringen på at kristne akademikere har hatt så forholdsvis svak innflytelse over utviklingen i norsk kristenliv, og han har også et skarpt og uredd øye for de tragiske følgene av legmannsbevegelsenes svake utdannelsesnivå og deres uvilje ved akademisk tenkning:

«Man pleier vanligvis å legge skylden for radikalismens sterke grep om Norges intellektuelle på Georg Brandes, men man kan ikke se bort fra at legmannsidealet førte til at kirken i liten grad beskjeftiget seg med intellektuelle problemer, og at dette kanskje i virkeligheten er vel så vesentlig som den anti-kristelige kulturstrømning.

Dette må dessuten sees i sammenheng med kirkens holdning til arbeiderbevegelsens kamp i slutten av forrige århundre, da den jo ulykkeligvis tok konservatismens parti. Siden har det jo vært dens vanskelige å stå under beskyttelse av konservative krefter, og det har skapt fortvilede tilstander idag: Kristen ungdom som ellers i mange politiske og sosiale spørsmål står arbeiderbevegelsen nær, kan ikke slutte seg til den, fordi dens kristendomsyn stadig er negativt, mens konservatismen på sin side trofast står frem til kristendommens forsvar. Vil det noen gang la seg gjøre å bygge bro over dette svelt?

Det vil det vel, antyder Jor, eftersom nye slektledd frigjør seg fra foreldrenes kampstillinger på begge sider av sveltet. Men norsk luthersk kristendom må kjenne og kjøpe den rette tid. Det gjør den åpenbart ikke helhjertet, dersom det er typisk hva magister Jor kan fortelle om den motvind Kirkeakademiet seiler i, rent økonomisk. En skal ikke vite meget om kristendommens muligheter og ansvar i vårt samfunn idag for å oppfatte, at dette burde være en bekymring som også ikke-lutherske kristne kan ha grunn til å legge seg tungt på hjertet.

Frater Candidus.

Biskop dr. Johannes Olav Smit

som fra 1922 til 1928 var apostolisk vikar for den katolske kirke i Norge, kan den 29. juni feire 40-års dagen for sin bispe-konsekrasjon. Mgr. Smit har siden sin fratredelse virket i Rom.

KRISTI LEGEMSPROSESJONEN

finner i år unntagelsesvis sted på Treenighetssøndag, 17. juni, fra St. Olavs Kirke etter høymessen kl. 11.

LITTERATUR

Moskovitten Sejersted

Francis Sejersted: «Moscow Diary». London (Ampersand) 1962. 130 s.

Er det et tidenes tegn når Det Norske Studentersamfund i løpet av relativt kort tid har valgt to formenn som begge er konservative og begge — taler flytende russisk? Hvis så — hva sier da dette tegn?

Francis Sejersted er en 25 år gammel stud. philol. ved Universitetet i Oslo som fra januar 1960 lå 6 måneder ved Moskva-universitetet, som ledd i en student-utveksling. Hans dagbok fra oppholdet er nylig utkommet på et engelsk forlag som *pocket-book* — et lettlest lite dokument fra en verden som de aller færreste kjenner av selvsyn og hvor en dessuten liker å kjenne bakgrunnen til den som beretter.

«Moskva-dagboken» er et ganske upretensiøst arbeide — Sejersted forteller jevnt og svært dagligdags om sine iakttagelser, interessante inntrykk og trivialiteter om hver andre, som i selve hverdagen. Han er svært forsiktig, nesten for tilbakeholdende, når det gjelder å veie og kommentere det han opplever. Til gjengjeld vinner han fort leserens uforbeholdne tillit ved sin rolige dømmekraft og oppriktige sympati for den russiske ungdommen han møter. Sympatisk virker også hans åpenhet, som dog savner naivitet, og en noen ganger tørr, diskret ironi,

Russiske pilgrimer utenfor klosteret i Zagorsk.

som er høyst kledelig for en europeer ved Moskawas bredder. Ikke minst formidler han det nesten fysisk følbare ubehaget ved en livsform som er snørt inn i byråkrati og formalisme — sukker vi over det hjemlige skjemavelde, så er denne vesle boken en hestekur i hjemmehygge, for i USSR må en ha et stemplet og kontra-stemplet papir for nær sagt alt, om det så bare er å bære sin egen kuffert ut av Universitetet. Han bekrefter også det rystende inntrykk vi i Vesten ofte får av russernes farlige feiltolkninger av vår livsform og våre hensikter. For så vidt leverer denne konservative forfatter et ytterst veltalende innlegg for sameksistensens, samtalens og utvekslingens tvingende nødvendighet.

Her og der streifer Sejersted de religiøse forhold i Sovjet-Unionen. Han besøker det berømte klosteret Zagorsk, nord for Moskva, der et teologisk institutt får lov å virke. Ved messen der, som senere i Vladimir, er han slått av at de tilstedeværende er mest eldre mennesker. I Kiev besøker han også et kloster som er omdannet til et anti-religiøst museum — med temmelig barnslige utstillingsgjenstander, som skal vise hvordan «vitenskapen» har «motbevist» religionen.

Litt lenger under overflaten kommer vi når hans samtaler med russiske studentvenner streifer Vestens verdier — også de religiøse. Her spisser en ører:

«Så begynte vi å snakke om hva frihet var for noe, og jeg hevdet at Sovjetfolket og Vestens folk syntes å tolke ordet forskjellig. Alexander svarte at han var ute av stand til å begripe Vestens oppfatning av friheten, så jeg nevnte noen små enkle, konkrete eksempler. Jeg sa at dersom en kunstner, for eksempel, var kristen og ønsket å uttrykke sin tro gjennom kunsten, og dersom der var mennesker som var interessert i disse kunstverkene, så vedkom ikke dette på noen måte staten. Hans tro og hans uttrykk for denne tro var hans egen sak. Alexander svarte med en latter at han kunne ikke forstå hvordan intelligente mennesker kunne være kristne. Jeg sa bare at der var mange intelligente mennesker som var kristne. «Det overrasker meg,» sa Alexander.»

«Moscow Diary» forteller en god del om sovjet-studentenes utdannelse. Men det vesentligste forteller den faktisk — uten at forfatteren bevisst har tilsiktet det — om norske studenters bagasje: Den type menneskelighet og den samling verdier de fører med seg, og oppdager at de tror på, i spennet med et samfunn som i vid utstrekning fornekter dem. Gjennom interessen for de ofte vel flyktige inntrykk Sejersted bragte hjem fra sitt halvår i Moskva, gleder leseren seg over noe annet som denne boken forteller både på og mellom linjene i en ellers beskjeden og saklig prosa: De inntrykk av vår livsform han må ha etterlatt i det vesle, levende studentmiljøet han lærte å kjenne.

R. M.

HADELANDSSTEVNET

De fleste av dem som deltok i det katolske stevnet på Hadeland, vil huske det som en solfylt dag etter en kald og våt maimåned. Været var så enestående at en for en gangs skyld må ha lov til å nevne det uten derfor å henfalle til den vanlige klisjéaktige reportasjestil. Og været må i rettferdighetens navn sies å ha en stor del av fortjenesten for at stevnet ble så vellykket.

Ellers var hele stevnet av stor verdi. Hadelands Folkemuseum er en meget velegnet ramme for møter av dette slag: Der er vakre omgivelser, skjønn ting å se, gammel, fin kultur og ikke minst gjestfrihet. Vi skylder museets konservator en varm takk.

Messen ble holdt i friluft og samlet vel to hundre deltagere. Biskopen selv forrettet og preket. Det er først og fremst messen man alltid samles om på et katolsk stevne; den ble da også høydepunktet.

Om eftermiddagen ble den mer kulturelle del av programmet avvirket. Etter en kort tale av legmannsrådets formann, dosent Daniel Haakonsen, holdt Stein Mathisen et meget givende og interessant foredrag om gamle katolske kirker på Hadeland. Vi satt jo bare noen hundre meter fra den gamle Tingelstad kirke og noen kilometer fra Granvollen med dens søsterkirker. Selv om vi idag betrakter vår katolske tro i en helt annen belysning enn nasjonalromantikken, så har vi ikke desto mindre all grunn til å omfatte med levende interesse minnene fra de århundrer da den norske kultur var en katolsk kultur. Minnene derom er ikke så få i Norges land, for den som har øynene med seg.

St. Josefs-foreningen, som hadde tatt seg av det praktiske arrangement, hadde også tenkt på barna, som faktisk var mange. Ikke minst de fikk en strålende sommerdag.

Stevnet ble avsluttet på Granvollen. Etter at Stein Mathisen hadde talt om søsterkirkene i den største av dem, Nikolai-kirken, ble det sunget *Credo* og *Salve Regina*. En gang til fikk vi oppleve at slike stevner på historisk grunn har sin store betydning for vårt fellesskap.

(Forts. neste s.)

velg riktig tobakk

TIEDEMANN'S GUL

LETT MIXTURE 2

FINT SNITT

TIEDEMANN'S TOBAKK

PHILILEGERET

66-62

Aftenen i forveien hadde dessuten samlet en del ansvarlige legfolk sammen med legmannsrådets medlemmer i nærheten av Granvollen. Det var fra legmannsrådets side et forsøk på å bringe representanter fra forskjellige menigheter sammen og dessuten representanter for diverse grener innenfor legmannsarbeidet i Oslo. Vi savnet representanter for en del menigheter, men det var oppmuntrende å se at Bergens

ungdomslag hadde sendt sin, i den anledning. Den lange samtale vi hadde om aftenen var forsåvidt bare en spe begynnelsen, men ett sted må man jo begynne, og denne vellykkede kontakt har sikkert gitt mersmak til alle deltagerne. Legmannsarbeidet er noe som må bygges opp tålmodig og med utholdenhet. Hvert skritt i den riktige retning må derfor hilses med glede.

R.

UTLANDET

FRANKRIKE

Soldater ber for freden.

Fra 2. til 4. juni fant den 5. internasjonale soldat-valfart til Lourdes sted. 45 000 militære fra 15 forskjellige land deltok i år — det er 5 000 fler enn ifjor. Soldatene samlet seg i bønn for freden — «de kommer i ulike uniformer, de drar herfra som barn av det samme fedreland», sa en av lederne. Paven sendte en spesiell hilsen til valfartens deltagere.

POLEN

Bønn for ateistene.

Polens primas, kardinal Stefan Wyszyński har nylig oppfordret landets katolikker til bønn for «de ikke-troende brødre som blir ateister», gjennom et hyrdebrev som er blitt lest opp i alle Polens katolske kirker. «La oss gjøre alt», sa kardinal Wyszyński, «som står i vår makt for å bevare troen og gi den videre til det slektledd som følger etter oss, slik som polske kristne har gjort så lenge landet har vært kristent». Hyrdebrevet advarer også mot å undervurdere de polske ateisters virksomhet, som er inspirert av et uforsonlig hat til troen.

SOVJET-UNIONEN

Den russiske kirke ikke til konsilet.

Den russiske ortodokse kirke vil hverken imotekomme noen innbydelse til det

2. Vatikankonsil eller sende noen observatører til kirkemøtet, erklærte nylig patriarken av Moskva, Alexei, under sitt opphold i Beograd.

Paven anerkjent som «fredskjemper»!

Den 9. juli arrangerer kommunistene en «Verdenskongress for fred og avrustning» i Moskva. I den anledning søker de å få «representative deltagere fra den katolske kirke». Arrangørene har, ved intervjuer i italiensk presse, forsikret om at «katolske dignitærer» ville få full frihet til å uttrykke sine egne meninger på kongressen. I intervjuene blir den katolske kirke omtalt som en «fredskjempende faktor ved siden av den sosialistiske leir», og Pavens fredsappeller og moralske autoritet blir understreket.

SVERIGE

«Den franske skole» 100 år.

Dronning Louise av Sverige var nylig gjest ved hundreårsfesten for «Den franske skole» i Stockholm. Skolen, som drives av St. Josephssøstrene (Chambéry), ble grunnlagt i 1862, og flere av de svenske prinsessene som også deltok i jubileet har vært søstrenes elever.

Blant de 2000 gjestene var også den apostoliske delegat for de nordiske land, erkebiskop Bruno Heim. Dagen før hadde erkebiskopen av Chambéry og den lutherske biskop av Stockholm sammen ledet en morgenandakt i en av byens lutherske kirker for skolens elever — flesteparten ikke-katolikker.

VEST-TYSKLAND

Lutheraner som katolsk helgen?

En tysk prest har nylig utgitt i bokform beretningen om fire presters hen-

rettelse under nazismen, i Lübeck i 1943. Tre av prestene var katolske, én lutheraner. Boken har vakt stor oppsikt, ikke minst fordi forfatteren hevder at prestene bør kanoniseres som martyrer — den lutherske da såvel som de katolske. Pateren mener at en slik offisiell anerkjennelse vil være av betydning, ja, at den «neppe kan overvurderes under de nåværende bestrebelse hen mot kirkeleg enhet. Den katolske kirke vil der-

MELDING

Kristi Legems prosesjon i Oslo

finner sted på Treenighetssøndag den 17. juni etter pontifikalmessen kl. 11.

REJSE TIL HANNOVER

22/8—29/8

med skandinavisk deltagelse i den katolske Kirkedag 1962 samt 4 busture til Hildesheim, Harzen, Celle og Sct. Ansgars kloster i Corvey.

Pris: 390 d.kr.

omfatter selve reisen (København —Hannover retur), kost og logis i Hannover og de 4 udflugter.

Reisen ledes af pastor Paul d'Auchamp og henvendelse bedes (snarest) rettet til:

Revisor E. Schwartz,
Øster Farimagsgade 18,3.,
København Ø.

THRONSEN & CO.
BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgate 3b, Oslo
Telefon 33 18 34 - 33 32 37

DRAMMEN

GUSTAV BÖHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

DRAMMEN

Drammens malerforretning

Tlf. 83 39 16 - 83 33 32

Inneh. Asbjørn Gundersen

GUSTAV THIELEMANN

Pølse- og hermetikkfabrikk

Tlf. 83 41 84 - DRAMMEN

TYRILYS

A/S TYRI
FABRIKKER

Drammen

Har også landets eneste bivokspresseri

med vise overfor hele verden at den anerkjenner de atskilte brødræres kristentro, og at den er forbundet med alle

dem som bekjenner Frelseren som sin Herre og Gud. Dessuten ville den romerske kirke derved vise sine egne troende

hen til den troskraft og dype fromhet som så ofte finnes hos kristne av andre konfesjoner.»

HALDEN		
<p>Gunnar Setterquist Elektrisk forretning. Aut. installatør HALDEN - BERG - IDD Tif. 1981 og 1733 — Storgt. 1</p>	<p>KARL STORM ANDERSEN Fisk - Delikatesseforretning Tif. 1155 - Privat 1159</p>	<p>Fredrikshalds Meieribolag HALDEN</p>
<p>SIGURD GRØNNERN Manufaktur og utstyr Tif. 2746</p>	<p>A/S HALDENS BRYGGERI</p>	<p>F. JØRGENSEN Aut. rørlegger - Rørhandel Tif. 1844 - 2535</p>
<p>HALDEN FARVEHANDEL A. Sandaker, Torvet Tif. 1264</p>	<p><i>Paul Johannesen</i> <i>Allt i ut og optik</i> TELF. 20 11</p>	<p>ØSTFOLD SNEKKERIFABRIKK Dører — Vinduer — Trapper Kjøkkeninnredninger Tif. 1630</p>
<p>CHR. KLEIN Bakeri & Konditori Storgt. 26. Tif. 1118</p>	<p>HALDENS ARB. HANDELSFORENING Alt i gode varer i våre avdelinger</p>	<p>SVERRE BIGUM Kolonialforretning Tif. 1425</p>
<p><i>Karl Knap</i> A/S Tif. 2710 Bygningsartikler — Rør og Maskinforretning Linoleum BERGEN</p>		<p>BERGEN A/S Kr. Madsens Bok- og Papirhandel BERGEN Bryggen 5 - Leppen - Telefon 11 482</p>
<p>HOPSDAL & DAHL A/S Aut. Installatør, Radio- og Utstyrsforretning TORNØEGÅRDEN - BERGEN</p>	<p>K. & J. SOLHEIM Kjøtt - Pålegg - Delikatesser Egen Pølsefabrikk Solheimsgt. 25 Tif 99 016 Bergen</p>	<p>A. K. EGGE A/S Frukt og grønnsaker En gros</p>
<p>Johan H. BENZON A/S En gros - Telefon 10106</p>	<p>Våre bekjente Myhre Heiser leveres over hele landet. JONAS MYHRE BERGEN JONAS MYHRE A/S OSLO A/S MYHRES MASKININDUSTRI BERGEN - OSLO</p>	
<p><i>Eches Farvehandel</i> NYGÅRDSGT. 4</p>	<p> All slags skadeforsikring</p>	
<p>ERLING KRAGE A/S PRYD- OG BRUKSKUNST Bergen Telefon central 14 110 Telegramadresse: «Kjøll»</p>		

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRÅ

Ullevålsv. 1 - Oslo

Tlf. 33 23 34 - 33 22 46

Privat 55 77 87 - 69 43 72

OBS!

Ved
adresseforandringer,
vennligst oppgi også
den tidligere
adresse!

All slags
forsikring

ANTH. B NILSEN & CO'S
ASSURANCEBUREAU A/S

Rådhusgaten 27, Oslo.

Telefon 41 01 10.

Spesialforretning i
RUSTFRITT STÅL
for sykehusene

KNUT JUUL CHRISTIANSEN

Stortingsplass 7 II

Tlf. 33 36 24 - Oslo

Tlgr.edr.: RUSTFRIKNUT

A/S Norsk Frø

Vi leverer alt
De trenger til Deres hage

OSLO - LARVIK - STAVANGER - BERGEN - TRONDHEIM

WISBECH
ARTISERSELSKAP

Majorstua - Oslo

**MASKIN- OG ELEKTROTEKNISKE
FABRIKKER**

WITTUSEN & JENSEN A.S

Trykkeri

Kontorrekvisitasystemer

E. M. JACOBSEN
Bakeri & Conditori

Akersgt. 67

ERLING MOE

God fisk

Melitta

KAFFETRAKTER

og ekstra fin snusmalt
kaffe gir

BEDRE KAFFE

DRØYERE KAFFE

Å SPARE ER EN VANE-
SAK, EN VILJESAK, EN
KARAKTERSAK

« KLAR »

Fåes i banker over hele landet

Allslags snekkerarbeid utføres

REIDAR MYRVOLD & SØNN

Glagsvei 23, Grefsen

Tlf. 21 18 32

SØREN HANSEN
Kolonialforretning

Langes gate 6 - Oslo

Telefon 33 77 34

Johan Olsen & Sønner

Entreprenørforretning

Etabl. 1896

KONGENSGT. 17 VII - SENTRALBORD 42 99 90